

Aan:

De gemeenteraad van Voorschoten

Datum:

29 oktober 2019

Betreft:

Quick scan onderzoek naar financiële indicatoren en financiële positie

Bijlage:

- A. [Dashboard](#)
- B. [Bestuurlijke reactie](#)
- C. [Achtergrondinformatie van Deloitte](#)

Geachte leden van de gemeenteraad,

Hierbij bieden wij u onze bevindingen en aanbevelingen aan, voortkomend uit ons quick scan onderzoek naar de *financiële indicatoren* en de *financiële positie* van uw gemeente.

Hopelijk helpen onze aanbevelingen om de financiële stukken (begroting, jaarrekening, enz.) voor u nog toegankelijker en begrijpelijker te maken. Dit leidt tot meer inzicht. Zodoende kunt u uw kaderstellende en controlerende rol wellicht beter invullen.

Achtergrond quick scan onderzoek

Het *Besluit Begroting en Verantwoording* (BBV) stelt specifieke eisen aan financiële stukken. Zo moeten bijvoorbeeld acht financiële indicatoren - waarvan [vijf financiële kengetallen](#) - zijn vermeld in begroting en jaarrekening. Ook moeten er geprognostiseerde balansen 2020-2023 in de begroting 2020 zijn opgenomen.

De financiële indicatoren en geprognostiseerde balansen, bieden gebruikers van deze stukken - zoals u - een beter *inzicht* in de financiële positie. Ook leidt het tot meer inzicht in de (financiële) gevolgen van besluiten. Wij vinden het belangrijk dat alle raadsleden dit inzicht krijgen. Want financiële stukken zijn belangrijk voor alle beleidsterreinen.

Naast het inzicht in de financiële stukken, is de *financiële positie* van uw gemeente van belang. Uw Rekenkamercommissie heeft daar in het verleden regelmatig onderzoek naar verricht (zie: [Houdbare gemeentefinanciën 2014](#), [Kwaliteit informatie gemeentebegrotingen 2015](#), [Begroting op orde 2017](#)).

Wassenaar

Voorschoten

Oegstgeest

Leidschendam-
Voorburg

Doel quick scan onderzoek

Het quick scan onderzoek brengt in beeld:

- in hoeverre uw gemeente invulling geeft aan de verplichting om via financiële indicatoren inzicht te geven in de financiële positie;
- hoe de huidige en verwachte financiële positie van uw gemeente is.

De centrale vraag:

In hoeverre geeft de gemeente met behulp van financiële indicatoren en een toelichting hierop een adequaat inzicht in hun financiële positie, en hoe ontwikkelt deze positie zich?

Uitvoering quick scan onderzoek

Het quick scan onderzoek is uitgevoerd door het bureau Deloitte. Het vond plaats in de periode van juni 2019 tot september 2019. Deloitte heeft gebruik gemaakt van *openbaar beschikbare* informatie van Voorschoten en van vergelijkbare gemeenten in Nederland.

De bevindingen en aanbevelingen zijn in september 2019 voorgelegd aan uw college voor *bestuurlijk wederhoor*. Daarbij is ook gevraagd om ambtelijk te toetsen op feitelijke juistheid. Uw college heeft een [bestuurlijke reactie](#) gestuurd (zie bijlage B).

Bevindingen

- Gemeente Voorschoten vermeldt de acht verplichte financiële indicatoren in de begroting 2019 -2022 en de jaarrekening 2018.
- De financiële indicatoren worden gerelateerd aan de desbetreffende VNG-normen, maar worden niet of nauwelijks in onderlinge samenhang geduid.
- In de jaren 2012 tot en 2015 namen de schulden toe en de reserves af. Vanaf 2016 is de financiële positie gestabiliseerd. De schulden nemen weer af en de reserves nemen weer toe.
- De hoogte van de reserves is gunstiger dan gemiddeld en de schuldpositie ligt op een gemiddeld niveau en is voldoende. Overigens dalen volgens de begroting 2019 de reserves in de komende jaren licht.
- De solvabiliteit aan het einde van 2018 ligt boven het landelijk gemiddelde 2017.
- De financiële uitgangspositie 2017/2018 is neutraal tot gunstig ten opzichte van het landelijk beeld 2017.
- De begroting is de afgelopen jaren behoudend vastgesteld. Sinds 2013 zijn de gerealiseerde resultaten positiever dan de begrote resultaten.
- De overhead ligt boven het landelijk gemiddelde en stijgt verder in de komende jaren;
- Tarieven mogen maximaal kostendekkend zijn voor rioolheffing en afvalstoffenheffing en voor 2019 liggen deze respectievelijk op 99% en 100%. Dit geeft weinig ruimte om

extra inkomsten te genereren. Het OZB-tarief voor woningen ligt ook hoger dan het landelijk gemiddelde.

- De schuldenpositie is licht gunstig ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De verwachte schuldenpositie per 2022 blijft licht gunstig ten opzichte van het landelijk gemiddelde.
- De investering in de grondexploitatie zal de komende jaren dalen. Dit is een gunstige ontwikkeling voor het risicoprofiel van de gemeente.
- De financiële positie aan het einde van 2022 blijft stabiel, maar wij constateren een verdere afname van het eigen vermogen. Hoewel het eigen vermogen per inwoner in de categorie 'neutraal' valt aan het einde van 2022, is dit wel een aandachtspunt. Want in de begroting 2019-2022 is elk jaar een lager eigen vermogen geraamd.

Aanbevelingen

- 1) Vraag uw college om meer **duiding** te geven aan:
 - de financiële indicatoren en de VNG-normering daarbij;
 - de stand van de financiële indicatoren in verleden, heden en verwachte toekomst;
 - de samenhang tussen de financiële indicatoren;
 - het algemene beeld van de financiële positie in heden en verwachte toekomst.
- 2) Vraag uw college om de financiële indicatoren, de duiding ervan en de samenhang ertussen, een **prominente plek** te geven in de financiële stukken. Bijvoorbeeld in de vorm van een '[dashboard](#)' (zie bijlage A) in de inleiding/samenvatting.
- 3) Vraag uw college om - naast de verplichte financiële indicatoren - de volgende **vrijwillige indicatoren** op te nemen:
 - Externe financiering (Welk deel van de investeringen in vaste activa heeft de gemeente gefinancierd met geleend geld?);
 - Kapitaallasten (Hoeveel rentelasten en afschrijvingslasten van de bezittingen moeten in de toekomstige begrotingen nog worden gedekt?);
 - Realiteit begroting (In hoeverre wijkt het gerealiseerde saldo van baten en lasten af van het begrote saldo van baten en lasten?).

Toelichting: Voorschoten is bezig met schulden afbouwen. Daarom is het belangrijk om de financieringsstructuur (waar zijn de leningen voor nodig?) en de ontwikkeling van de reservepositie in de gaten te houden. Zijn sparen of ontsparen, en zijn lenen of juist aflossen de trends?

- 4) Vraag uw college altijd om **duidelijkheid**. Verduidelijkingsvragen prikkelen uw college om financiële stukken steeds toegankelijker en begrijpelijk op te stellen!
- 5) Vraag uw college om in financiële stukken altijd te vermelden in welk jaar het **eigen vermogen** per saldo niet verder daalt.

- 6) Vraag uw college **signaleringswaarden** vast te stellen voor solvabiliteit en schuldquote. Indien deze signaleringswaarden overschreden worden, dient de gemeenteraad hier expliciet over te besluiten.
- 7) Tot slot: **zie toe** op de uitvoering van onze aanbevelingen die door uw college zijn overgenomen.

Bestuurlijke reactie

Uw college vindt de bevindingen "een belangrijke indicatie dat we op de goede weg zijn" en een "mooie opsteker". En zij zegt dat 100% kostendekkendheid van afvalstoffenheffing ook op een andere manier bereikt kan worden. Tot slot stelt uw college dat "meer informatie niet altijd leidt tot een betere (en beter leesbare) begroting".

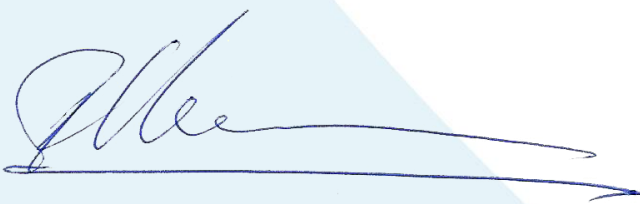
Inderdaad, meer informatie is niet altijd beter. Daarom hebben wij bij aanbeveling 3 de meerwaarde beschreven van de geadviseerde vrijwillige indicatoren.

Tenslotte

Wij vertrouwen erop met dit onderzoek en met deze rapportage een bijdrage te leveren aan een beter inzicht in de financiële stukken en de financiële positie van gemeente Voorschoten.

Wij gaan graag met u in gesprek over de aanbevelingen. De vorm waarin laten wij aan u over. Het kan meer of minder formeel. En met de gehele gemeenteraad of een deel daarvan.

Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg

Dolf Kamermans, voorzitter

Financiële positie gemeente Voorschoten

Verplichte indicatoren:

	Netto schuldquote Heeft de gemeente een hoge schuld? Lager percentage is gunstig.	Solvabiliteit Heeft de gemeente voldoende eigen vermogen? Hoger percentage is gunstig.	Structurele exploitatieruimte Heeft de gemeente voldoende structurele baten om de structurele lasten te dekken? Hoger percentage is gunstig.	Grondexploitatie Heeft de gemeente relatief veel geïnvesteerd in grond en loopt zij daardoor risico? Lager percentage is gunstig.
eind 2014	1	3	x	2
eind 2018	2	2	2	2
eind 2022	2	2	2	1

	Hoogte lokale heffingen Hoe hoog zijn de lokale heffingen voor een meerpersoonshuishouden? Lager percentage is gunstig.	Weerstandsvermogen In hoeverre kan de gemeente eventuele calamiteiten financieel opvangen? Hogere factor is gunstig.	EMU-saldo Wordt op transactiebasis meer geld uitgegeven dan wordt ontvangen, waardoor schulden toenemen? Hoger dan de referentiewaarde is gunstig.	Overhead Welk deel van het gemeentelijk budget wordt besteed aan de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces? Lager percentage is gunstig.
eind 2014	3	1	x	x
eind 2018	3	1	1	2
eind 2022	x	x	1	3

Geadviseerde vrijwillige indicatoren:

	Externe financiering	Kapitaallasten	Realiteit begroting
	Welk deel van de investeringen in vaste activa heeft de gemeente gefinancierd met geleend geld? Lager percentage is gunstig.	Hoeveel rentelasten en afschrijvingslasten van de bezittingen moeten in de toekomstige begrotingen nog worden gedekt? Lager bedrag is gunstig.	In hoeverre wijkt het gerealiseerde saldo van baten en lasten af van het begrote saldo van baten en lasten? Een kleine afwijking is gunstig.
eind 2014	1	1	3
eind 2018	1	2	1
eind 2022	x	2	o

1	= gunstig ten opzichte van het landelijk gemiddelde of VNG-norm
2	= neutraal ten opzichte van het landelijk gemiddelde of VNG-norm
3	= ongunstig ten opzichte van het landelijk gemiddelde of VNG-norm
x	= onbekend of niet berekend
o	= niet belangrijk

Samenvatting financiële positie:

Vanaf 2016 is de financiële positie gestabiliseerd. De schulden nemen weer af en de reserves nemen weer toe. Het is belangrijk om de reservepositie stabiel te houden.

Volgens de begroting 2019 dalen de reserves in de komende jaren licht; deze zijn nog gunstiger dan gemiddeld.

De schuldpositie ligt op een gemiddeld niveau en is voldoende. De gemeente kan investeren en hier schulden voor aangaan. Cruciaal is de vraag hoe de rente- en afschrijvingslasten structureel gedekt worden.

Gemeente Voorschoten

Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam- Voorburg

Dolf Kamermans
Postbus 393
2250 AJ Voorschoten

Datum	dinsdag 24 september 2019	Datum verzending	08 OKT. 2019
Uw kenmerk		Behandelaar	Marco Roobol
Ons zaaknummer	Z/19/035508	Bijlage	0
Onderwerp	Bestuurlijke reactie op het quick scan onderzoek naar financiële indicatoren en financiële positie		

Geachte heer Kamermans,

Met interesse hebben wij uw quick scan onderzoek naar financiële indicatoren en financiële positie van onze gemeente gelezen. Wij willen u bedanken voor uw inzet en willen via deze brief een korte reactie geven op de bevindingen en aanbevelingen uit het onderzoek en hoe wij daar mee om willen gaan.

Vanaf het moment dat financieel toezicht werd afgekondigd door de provincie over het begrotingsjaar 2017 is er in Voorschoten hard gewerkt aan het herstel van de gemeentefinanciën van de gemeente. Mede vanuit die optiek ziet het college van Voorschoten in de bevindingen een belangrijke indicatie dat we op de goede weg zijn, daar waar het gaat om de schuldpositie, de hoogte van reserves en de solvabiliteit. Het college realiseert zich terdege dat we nog stappen te maken hebben, maar dit onderzoek is een mooie opsteker.

In de aanbevelingen in uw aanbiedingsbrief geeft u onder de derde aanbeveling aan dat u graag één of meerdere indicatoren toegevoegd ziet in de begroting van de gemeente Voorschoten. Het college is bereid om daar over na te denken en over in gesprek te gaan met de gemeenteraad. Daar tegenover staat echter dat het college wel van mening is dat meer informatie niet altijd leidt tot een betere (en beter leesbare) begroting. Het college heeft vanuit die gedachte behoefte aan enige extra duiding met betrekking tot deze aanbeveling en hoort graag van de Rekenkamercommissie hoe zij deze indicatoren voor zich ziet en in welke zin deze indicatoren een toevoeging kunnen zijn op de begroting van de gemeente Voorschoten.

Gemeente Voorschoten

Leidseweg 25 | Postbus 393, 2250 AJ Voorschoten | T 14071 | E gemeente@voorschoten.nl | www.voorschoten.nl
BTW NL 001797621B01 | KvK 27381083 | IBAN NL43 BNGH 0285 0796 70 | BIC BNGHNL2G

Tot slot geeft u aan dat de kostendekkendheid voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing in 2019 respectievelijk 99% en 100% is. Om de opbrengst van de afvalstoffenheffing voor 2019 met niet meer dan het inflatiepercentage te laten stijgen is besloten een bedrag van € 124.000 te onttrekken aan de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing. De inkomsten hadden dus ook verhoogd kunnen worden door de opbrengst uit afvalstoffenheffing te laten stijgen. Hiervoor is echter niet gekozen. De conclusie over de kostendekkendheid is correct maar wanneer puur de inkomstenkant bekeken wordt had 100% dus ook gerealiseerd kunnen worden door de inkomsten afvalstoffenheffing met € 124.000 te verhogen. Inzet van de Voorziening voorziet slechts in dekking.

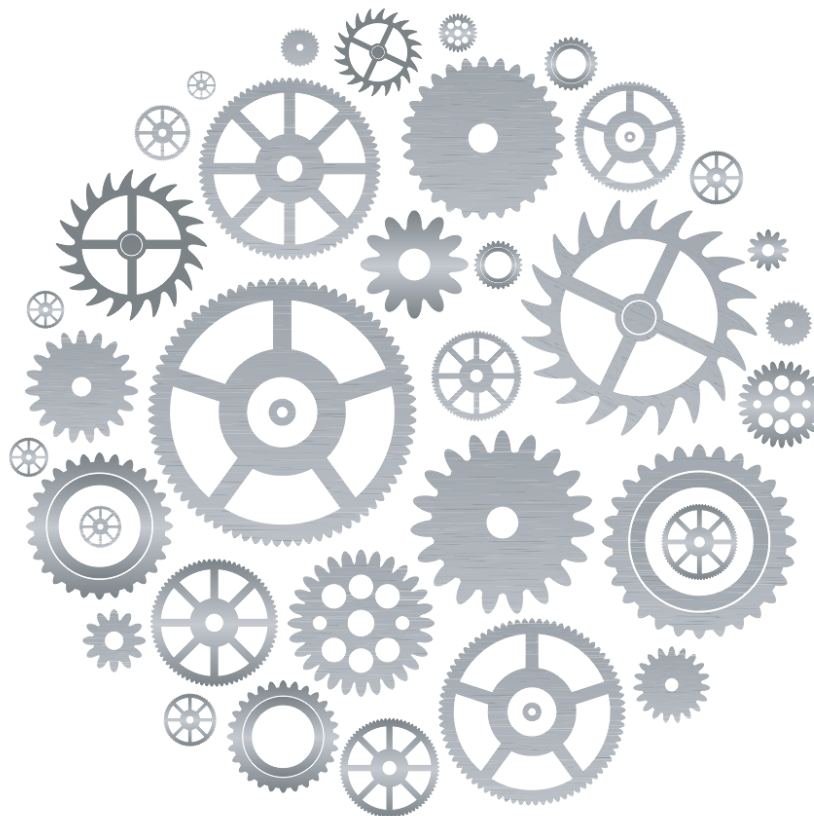
Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

A. R. de Graaf,
gemeentesecretaris

P.J. Bouvy-Koene,
burgemeester

Een financieel beeld van de Gemeente Voorschoten

Rein-Aart van Vugt
Augustus 2019

Uitgangspunten financieel beeld

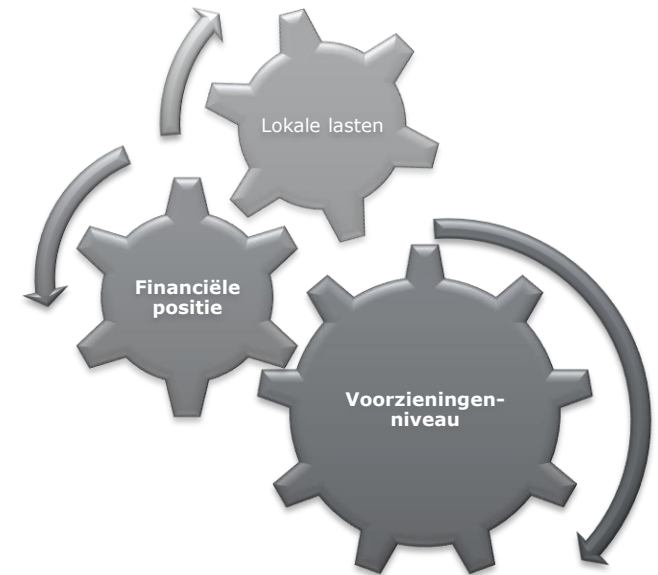
Hoofdzakelijk op basis van openbare bronnen:

- Begroting 2019
- Jaarrekening 2018
- CBS-statistieken
- Atlas van de lokale lasten Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO)

Ranking op basis van:

- Landelijke normen
- Vergelijking benchmark landelijke gemiddelde gemeenten*

* **Landelijk gemiddelde is exclusief de 4G gemeenten**

Financieel gezond

Financiële positie:

"Het vermogen van een gemeente in relatie tot de exploitatie, met inachtneming van de risico's"

Dat is:

- Breder dan reserves
- Breder dan het weerstandsvermogen
- Ook de toekomstige reguliere exploitatielasten

► En...dus niet alleen uit de balans en/of kengetallen af te leiden; daarom de paragrafen

Bevindingen

Financieel beeld

Vraagstelling:

Breng voor de gemeente over de periode 2012-2022 de financiële kengetallen in beeld en wijs op basis van het algemene beeld indicatoren aan waarop gestuurd kan worden.

Context:

De rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg (verder: RKC) heeft in het verleden meerdere onderzoeken uitgevoerd naar de financiën van de gemeenten. De RKC heeft enerzijds geconstateerd dat veel raadsleden het lastig vinden om goed zicht te krijgen op de gemeentefinanciën vanuit onbekendheid met de materie en anderzijds dat de wijze waarop de gemeente hierover rapporteren niet heel inzichtelijk is. Hierdoor is de behoefte ontstaan om raadsleden (en andere belangstellenden) snel inzicht te geven in de financiële positie van hun gemeente én te onderzoeken in hoeverre de gemeenten invulling geven aan de verplichtingen uit het BBV om via een aantal financiële kengetallen inzicht te geven in de financiële positie.

Conclusie:

Op basis van het algemene beeld aan het einde van 2017 en 2018 heeft de gemeente Voorschoten een neutraal tot gunstige financiële positie. De ratio weerstandscapaciteit om risico's op te vangen is gunstig. De schuldpositie en de reservepositie liggen rond het landelijk gemiddelde van 2017 en zijn daarmee neutraal ten opzichte van het landelijk beeld 2017.

Het financieel beeld aan het einde van 2022 laat een stabiel beeld zien ten opzichte van 2018. De reservepositie neemt wel verder af, maar blijft wel in de neutrale groep ten opzichte van het landelijk beeld. De netto schuldquote komt aan het einde van 2022 ongeveer uit op de positie van 2018. Als gevolg van de verwachte grondverkopen verbetert de indicator grondexploitaties zich significant. Het percentage overhead van de totale exploitatie stijgt naar 14,7% en daarmee behoort Voorschoten tot de gemeenten met de hoogste overheadpercentages.

Bevindingen:

1. Gemeente Voorschoten vermeldt de acht verplichte financiële indicatoren in de begroting 2019-2022 en de jaarrekening 2018;
2. De financiële indicatoren worden gerelateerd aan de desbetreffende VNG-normen, maar worden niet of nauwelijks in onderlinge samenhang geduid;
3. In de jaren 2012 tot en met 2015 namen de schulden toe en de reserves af. Vanaf 2016 is de financiële positie gestabiliseerd. De schulden nemen weer af en de reserves nemen weer toe;
4. De hoogte van de reserves is gunstiger dan gemiddeld en de schuldpositie ligt op een gemiddeld niveau en is voldoende. Overigens dalen volgens de begroting 2019 de reserves in de komende jaren licht;
5. De solvabiliteit aan het einde van 2018 ligt boven het landelijk gemiddelde 2017;
6. De financiële uitgangspositie 2017/2018 is neutraal tot gunstig ten opzichte van het landelijke beeld 2017;
7. De begroting is de afgelopen jaren behoudend vastgesteld. Sinds 2013 zijn de gerealiseerde resultaten positiever dan de begrote resultaten;
8. De overhead ligt boven het landelijke gemiddelde en stijgt verder in de komende jaren;
9. Tarieven mogen maximaal kostendekkend zijn voor rioolheffing en afvalstoffenheffing en voor 2019 liggen deze respectievelijk op 99% en 100%. Dit geeft weinig ruimte om extra inkomsten te genereren. Het OZB-tarief voor woningen ligt ook hoger dan het landelijk gemiddelde;

Bevindingen:

10. De schuldenpositie van de gemeente is licht gunstig ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De verwachte schuldenpositie per 2022 blijft licht gunstig ten opzichte van het landelijk gemiddelde.
11. De investering in de grondexploitatie van de gemeente zal de komende jaren dalen. Dit is een gunstige ontwikkeling voor het risicoprofiel van de gemeente.
12. De financiële positie aan het einde van 2022 blijft stabiel, maar wij constateren een verdere afname van het eigen vermogen. Hoewel het eigen vermogen per inwoner in de categorie 'neutraal' valt aan het einde 2022, is dit wel een aandachtspunt. Want in de begroting 2019-2022 is elk jaar een lager eigen vermogen geraamd.

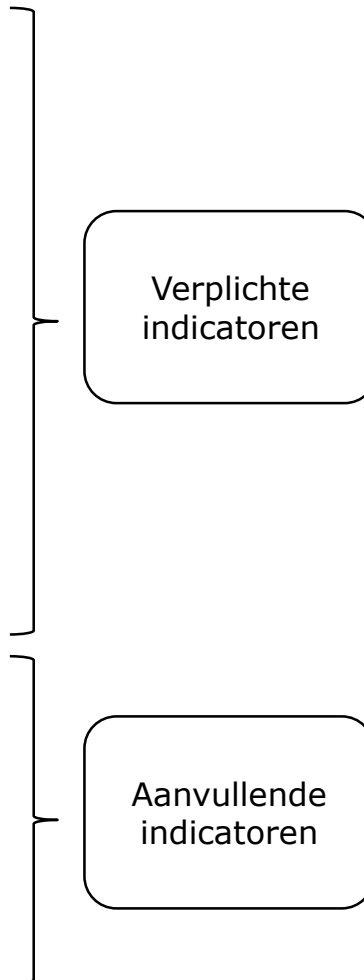

Financiële analyse

Analyse op basis van de
jaarstukken 2018 en begroting
2019

De indicatoren

Indicator
A. Schuldpositie
B. Solvabiliteit
C. Structurele exploitatieruimte
D. Grondexploitatie
E. Lokale lasten
F. Weerstandsvermogen
G. EMU-saldo
H. Overhead
I. Aanwending externe financiering
J. Te dekken kapitaallasten (investerings)
K. Realiteit begroting
L. Rentelasten
M. Begroting 2019 – 2022

Verplichte indicatoren

Aanvullende indicatoren

A. Schuldpositie

Berekening netto schuldquote

Definitie: De toelichting op de Regeling van BZK op deze indicator is als volgt:

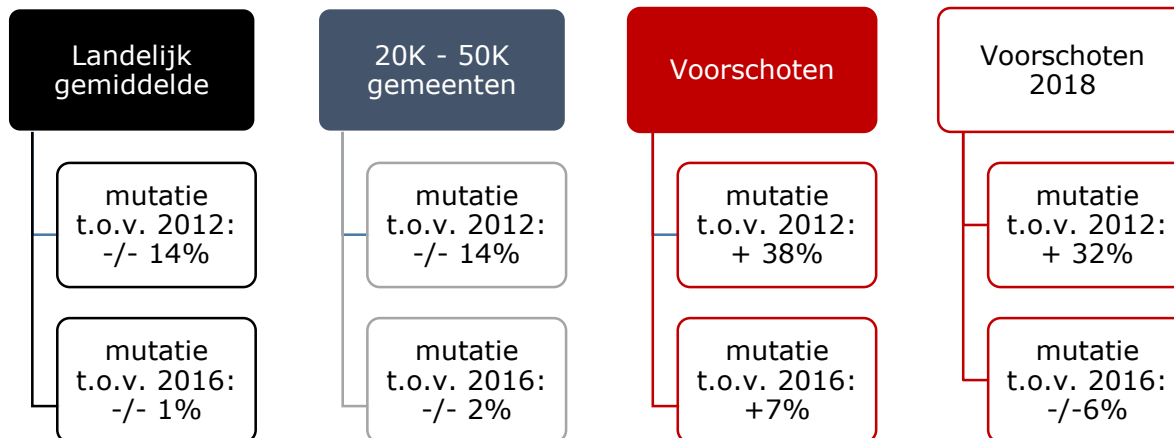
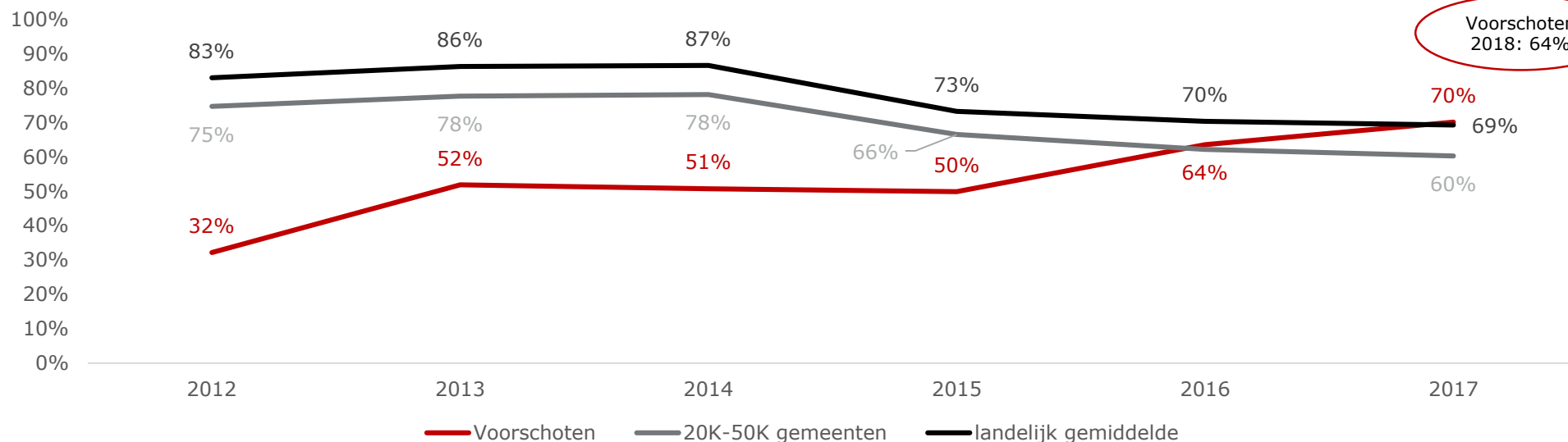
"De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast".

Netto schuldquote: Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie (begroting). Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. De omvang van het eigen vermogen bijvoorbeeld.

Netto schuldquote	SOLL	IST
2017 o.b.v. Jaarrekening 2017	70%	70%
2018 o.b.v. Jaarrekening 2018	64%	64%
2019 o.b.v. Begroting 2019	73%	73%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen		
2017 o.b.v. Jaarrekening 2017	57%	57%
2018 o.b.v. Jaarrekening 2018	51%	51%
2019 o.b.v. Begroting 2019	60%	60%

A. Schuldpositie

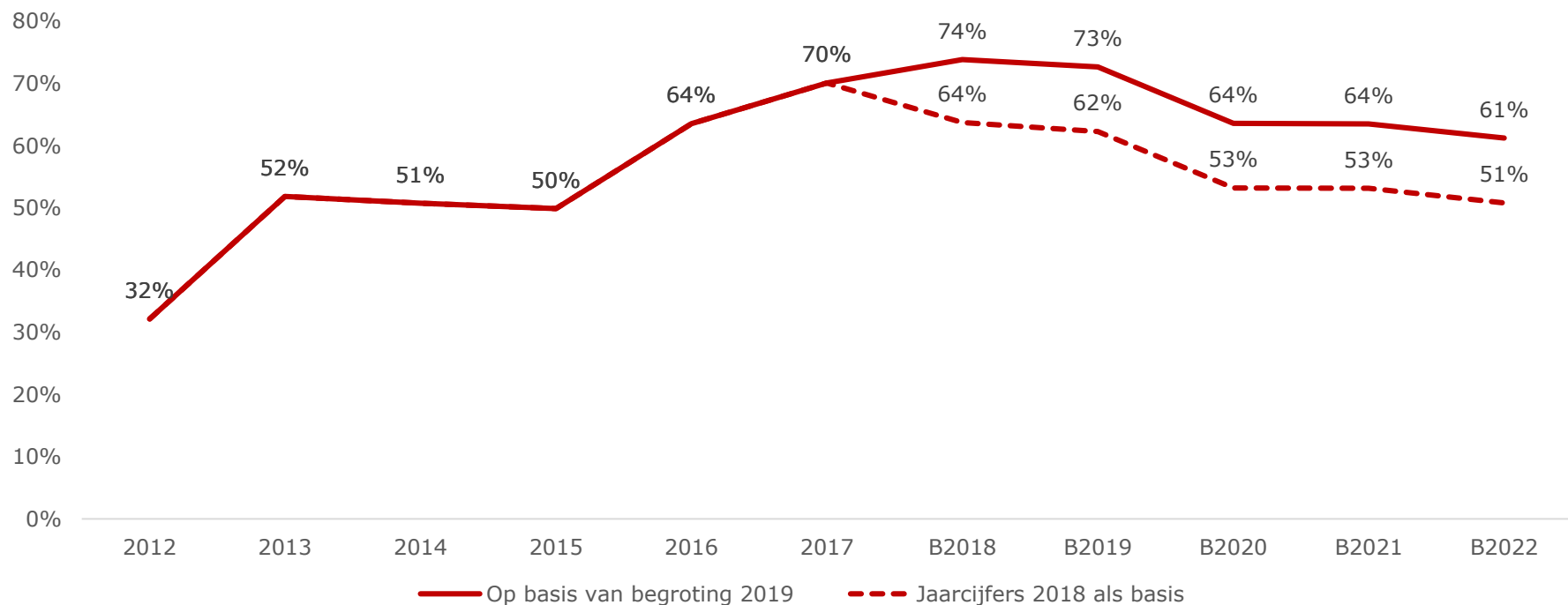
Netto schuldquote 2012-2017

VNG normentabel:	
Voldoende:	<100%
Matig:	>100% en <130%
Onvoldoende:	>130%

A. Schuldpositie

Ontwikkeling netto schuldquote 2012-2022

De indicator netto schuldquote laat een dalend verloop zien de komende jaren. Voorschoten had een netto schuldquote in 2017 dat net boven het landelijk gemiddelde (69%) lag, maar laat vanaf 2017 een dalende trend zien op basis van de jaarcijfers 2018.

A. Schuldpositie

Berekening netto schuldquote

Bevindingen:

1. Wij hebben geen opmerkingen met betrekking tot de gepresenteerde waarden in de jaarrekening 2017, jaarrekening 2018 en de begroting 2019.
2. In de begroting 2019 worden in de kolom '2017-verslag' andere waarden dan in de jaarstukken 2017 weergegeven.
3. In de tabel in het onderdeel kengetallen van de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing met de normen van de VNG staat in de kolom "onvoldoende" een waarde van <130%. Dat moet >130% zijn. Dit staat zowel in de begroting 2019 als in de jaarstukken 2017 verkeerd om.

Advies:

1. Geef per kengetal in de tabel middels kleurtjes aan of er sprake is van een voldoende, matig of onvoldoende waarde op basis van de normen van de VNG en op basis van de door de gemeenteraad geformuleerde signalerings- of streefwaarde.
2. Geef in de begroting ook de ontwikkeling weer t/m 2023 op basis van de geprognosticeerde balans.
3. In de financiële samenvatting wordt de ontwikkeling van dit kengetal weergegeven t/m 2022, maar in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing niet. Neem ook in deze paragraaf de tabel met gegevens t/m 2022 en de toelichting hiervan op.

A. Schuldpositie

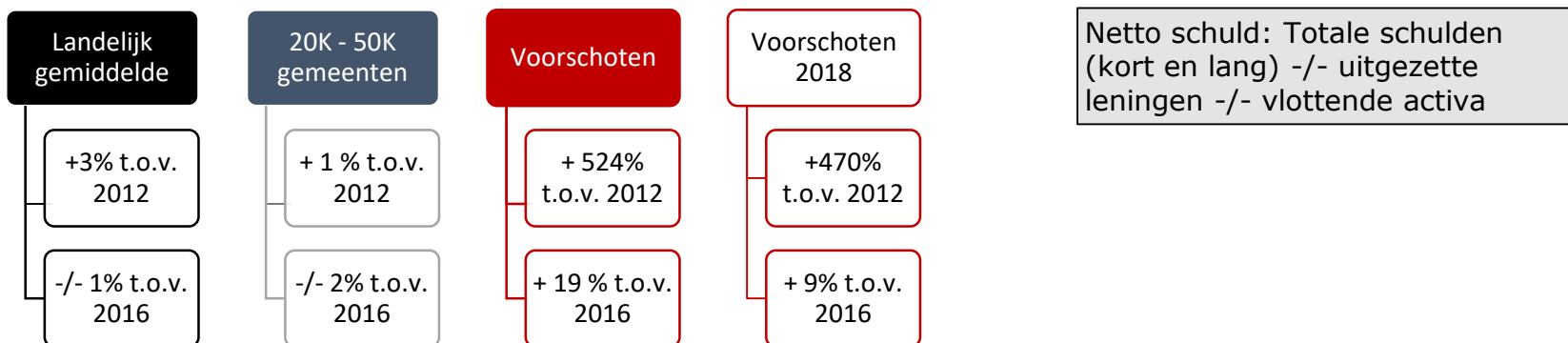
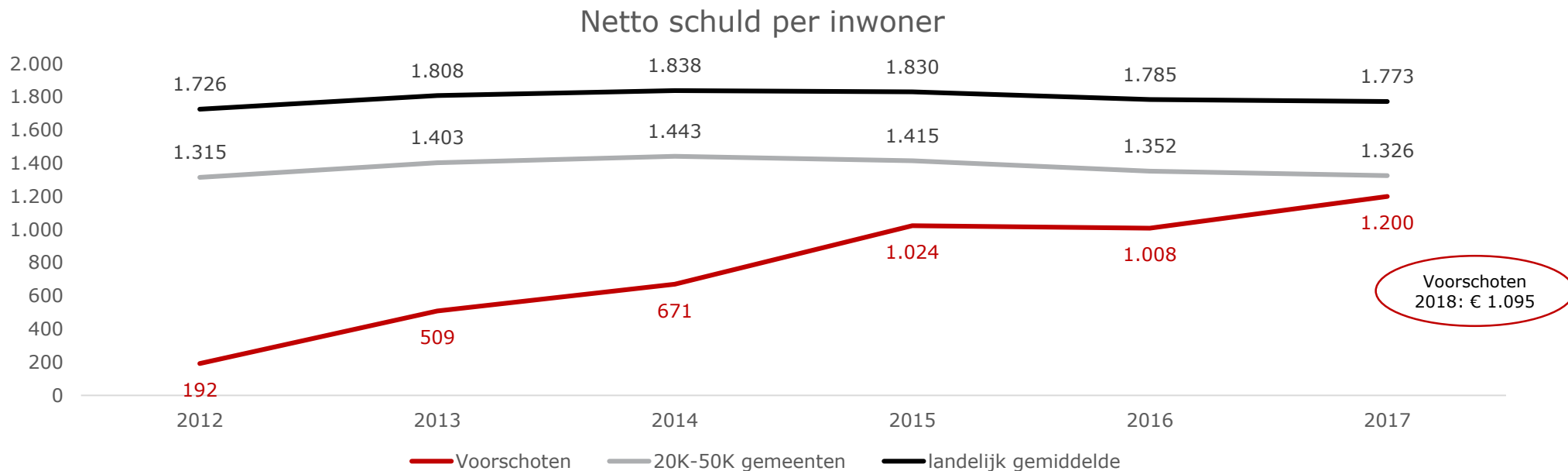
Berekening netto schuldquote

Conclusie:

Gemeente Voorschoten komt van een situatie met een zeer lage netto schuldquote. De stijging wordt veroorzaakt doordat de langlopende uitzettingen van de gemeente in 2013 en 2015 zijn afgebouwd. Dat betekent dat de gemeente inkomsten heeft ontvangen in deze periode. Deze middelen heeft de gemeente ingezet voor investeringen (materiële vaste activa en grondexploitatie). Uit de geprognosticeerde balans blijkt dat de gemeente verwacht dat deze indicator aan het einde van 2022 lager is.

De ontwikkeling 2012-2022 geeft op basis van de begrotingscijfers 2019 geen aanleiding tot verhoogde aandacht. In de begroting 2019 wordt echter wel opgemerkt dat de investeringen vanuit het onderwijshuisvestingsplan en de verdere uitwerking van het Regeerakkoord / Interbestuurlijk Programma nog niet zijn verwerkt. Dit zou kunnen betekenen dat aanvullende leningen aangetrokken dienen te worden om deze investeringen te financieren. Dit heeft een verhogend effect op deze indicator.

A. Schuldpositie

A. Schuldpositie

Samenvatting:

De schuldpositie van de gemeente Voorschoten is vanaf 2012 verslechterd als gevolg van het aantrekken van geldleningen, maar ook door de afname van uitzettingen (financiële vaste activa).

Deze beschikbaar gekomen middelen zijn gebruikt voor investeringen in de materiële vaste activa, maar ook in de grondexploitatie. De investeringen in de grondexploitatie zullen echter in de komende jaren weer terugvloeien naar de gemeente.

De ontwikkeling 2012-2022 geeft op basis van de begrotingscijfers 2019 geen aanleiding tot verhoogde aandacht. In de begroting 2019 wordt echter wel opgemerkt dat de investeringen vanuit het onderwijshuisvestingsplan en de verdere uitwerking van het Reggerakkoord / Interbestuurlijk Programma nog niet zijn verwerkt. Dit zou kunnen betekenen dat aanvullende leningen aangetrokken dienen te worden om deze investeringen te financieren. Dit heeft een negatief effect op de schuldpositie.

Conclusie:

De schuldpositie aan het einde van 2017 van de gemeente ligt ongeveer op het landelijk gemiddelde en wij kwalificeren derhalve deze indicator als neutraal.

B. Solvabiliteit

Berekening solvabiliteitsratio

Definitie: De toelichting op de Regeling van BZK op deze indicator is als volgt:

"De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen".

Aanvullende toelichting ministerie BZK:

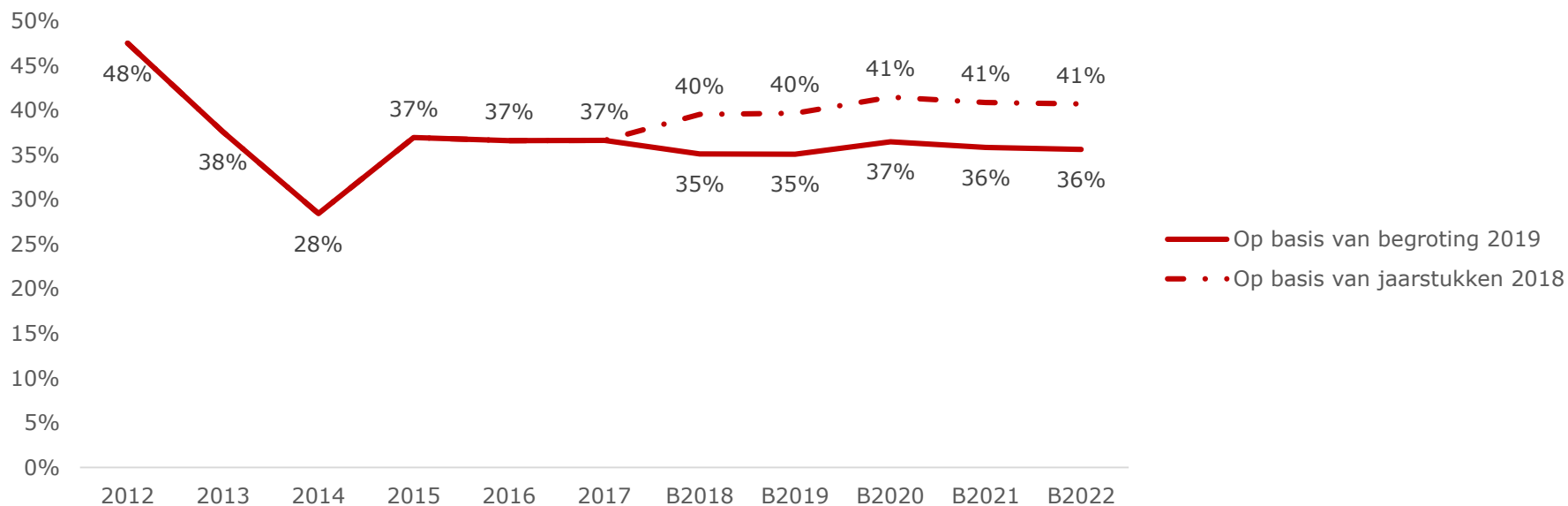
Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de provincie of gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een provincie en gemeente".

Solvabiliteitsratio: Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen, hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Daar is bijvoorbeeld sprake van indien een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (omdat het vast zit in bijvoorbeeld een gemeentehuis of dat er andere investeringen mee zijn gefinancierd). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Solvabiliteit	SOLL	IST
2017 o.b.v. Jaarrekening 2017	37%	37%
2018 o.b.v. Jaarrekening 2018	40%	38%
2019 o.b.v. Begroting 2019	35%	35%

B. Solvabiliteit

Ontwikkeling solvabiliteitsratio 2012-2022

VNG normentabel:

Voldoende: >50%

Matig: >30% en <50%

Onvoldoende: <30%

B. Solvabiliteit

Bevindingen:

Wij constateren een kleine afwijking bij de berekening van de solvabiliteitsratio over 2018 in de jaarstukken 2018. Afwijking bedraagt 2%. In tabel 45 van de jaarstukken 2018 wordt 38% weergegeven, maar in de toelichting wordt een solvabiliteit van 40% genoemd.

Advies:

1. Geef per kengetal in de tabel middels kleurtjes aan of er sprake is van een voldoende, matig of onvoldoende waarde op basis van de normen van de VNG en op basis van de door de gemeenteraad geformuleerde signalerings- of streefwaarde.
2. Geef in de begroting ook de ontwikkeling weer t/m 2023 op basis van de geprognosticeerde balans.
3. In de financiële samenvatting wordt de ontwikkeling van dit kengetal weergegeven t/m 2022, maar in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing niet. Neem ook in deze paragraaf de tabel met gegevens t/m 2022 en de toelichting hiervan op

Conclusie:

De solvabiliteit van de gemeente Voorschoten bedroeg in 2012 48%. Dat was gunstig.

Aan het einde van 2018 bedraagt de solvabiliteit 40%. Hoewel er sprake is van een afname is een solvabiliteit van 40% nog ruim boven het gemiddelde van alle gemeenten (ex. G4) over 2017 van 31%. De solvabiliteit van de gemeente is gunstig en de ontwikkeling over 2019-2022 geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

C. Structurele exploitatieruimte

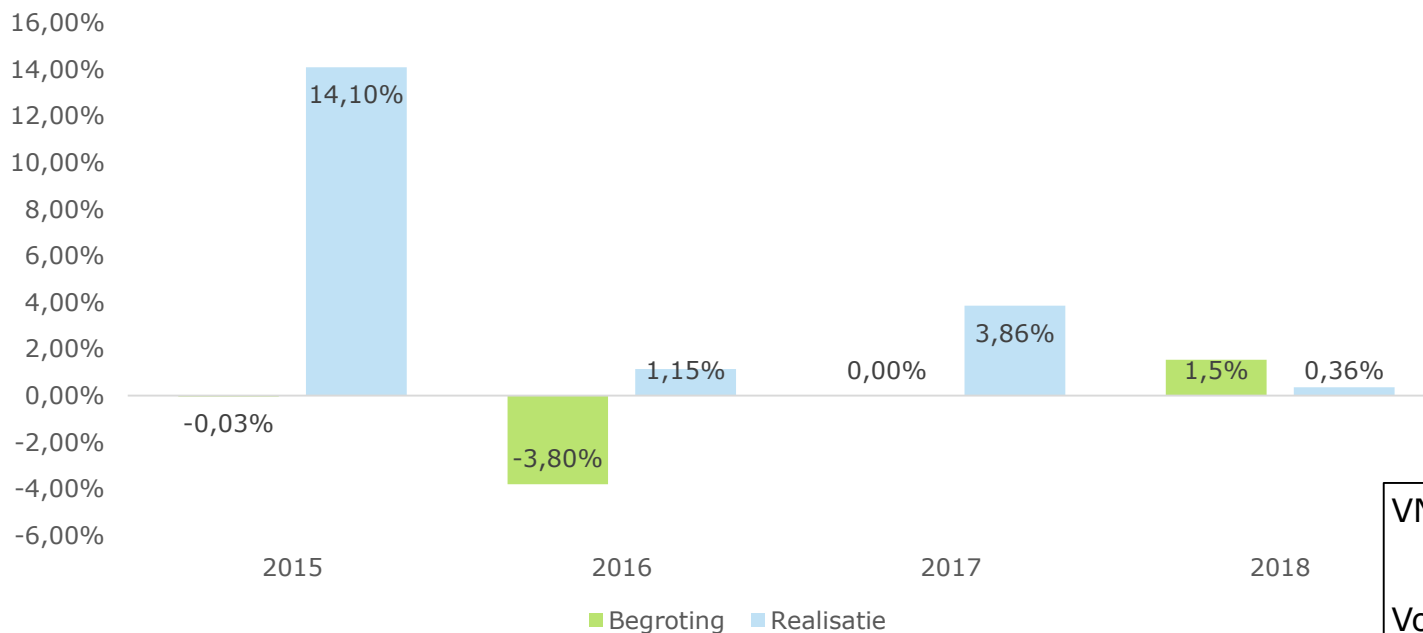
Definitie:

De toelichting op de Regeling van BZK op deze indicator is als volgt:

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

C. Structurele exploitatieruimte

VNG normentabel:

Voldoende: >0,6%

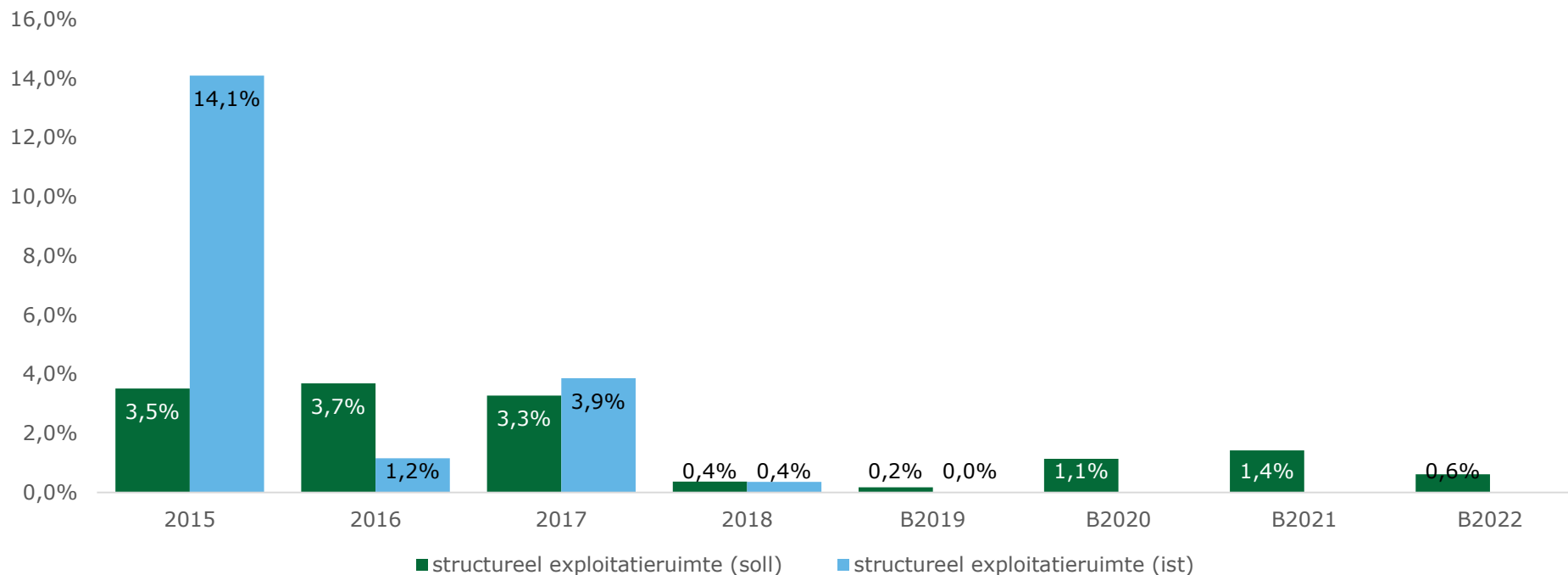
Matig: >0% en <0,6%

Onvoldoende: <0%

In bovenstaande grafiek zijn de gepresenteerde waarden opgenomen uit de jaarstukken en begrotingen van de gemeente. Het overzicht laat een grillig beeld zien. Hieruit blijkt dat de structurele exploitatieruimte zich niet eenvoudig laat begroten.

Een percentage van < 0% wordt als ongunstig gekwalificeerd op basis van VNG normering. Een percentage van > 0,6% als gunstig. In de primaire begroting 2019-2022 is de gemeente uitgegaan van een structureel overschot.

C. Structurele exploitatieruimte

Bij onze berekening (SOLL) hebben wij het "materieel resultaat" gehanteerd zoals opgenomen in de jaarstukken. Deze is berekend door het gerealiseerd resultaat (incl. reservemutaties) te corrigeren met de incidentele baten en lasten.

De geconstateerde verschillen kunnen wij niet herleiden.

C. Structurele exploitatieruimte

Berekening structurele exploitatieruimte

Conclusie

De realisatie van de exploitatieruimte is de afgelopen 4 jaar gunstiger uitgevallen dan begroot.

Bij onze berekening van de structurele exploitatieruimte komen wij op andere percentages uit. Deze zijn nog steeds gunstiger dan de begroting, maar wel lager dan de gepresenteerde percentages.

Wij adviseren om de berekening van deze indicator nader te onderzoeken.

D. Grondexploitatie

Berekening kengetal grondexploitatie

Definitie:

De toelichting op de Regeling van BZK op deze indicator is als volgt:

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio.

Kengetal grondexploitaties

2017 o.b.v. Jaarrekening 2017

2018 o.b.v. Jaarrekening 2018

2019 o.b.v. Begroting 2019

SOLL

16%

16%

10%

IST

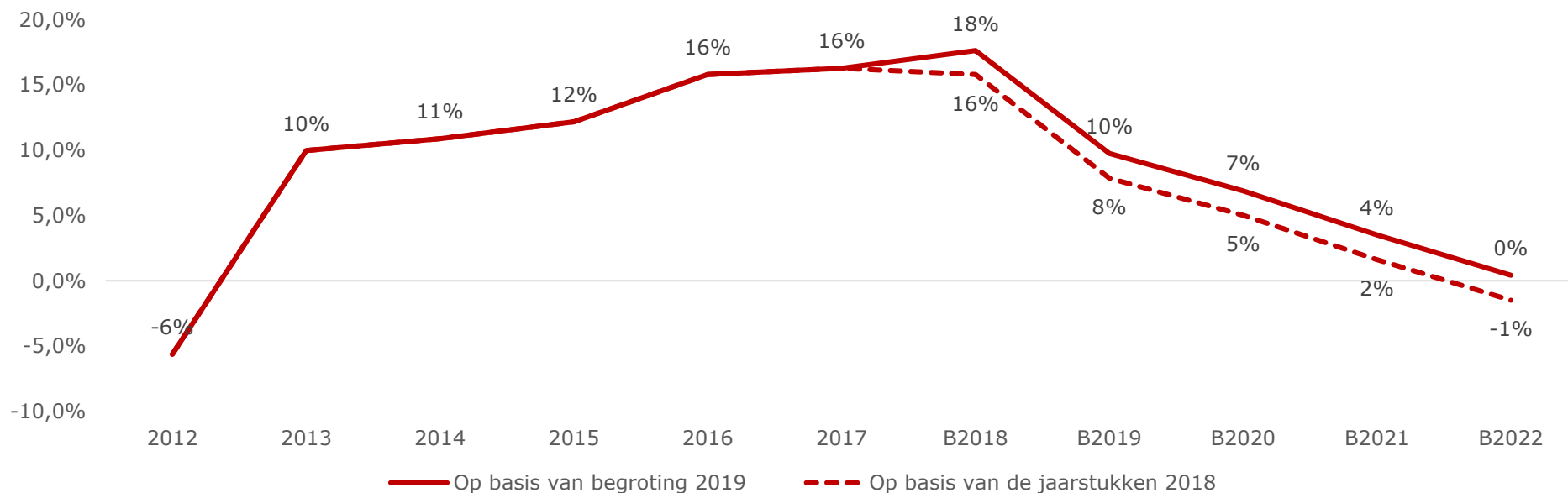
18%

18%

20%

D. Grondexploitatie

Kengetal grondexploitatie

Uit de begroting 2019-2022 blijkt dat de komende jaren de indicator een dalende trend laat zien. De gemeente heeft grondcomplex Duivenvoorde Corridor in exploitatie. Voor het geraamde verlies is aan het einde van 2018 een voorziening getroffen van € 1,2 miljoen. Deze voorziening verlaagt dit kengetal en daarmee ook in principe het risico dat nog resteert voor de voorraden grond.

D. Grondexploitatie

Berekening kengetal grondexploitatie

Bevindingen:

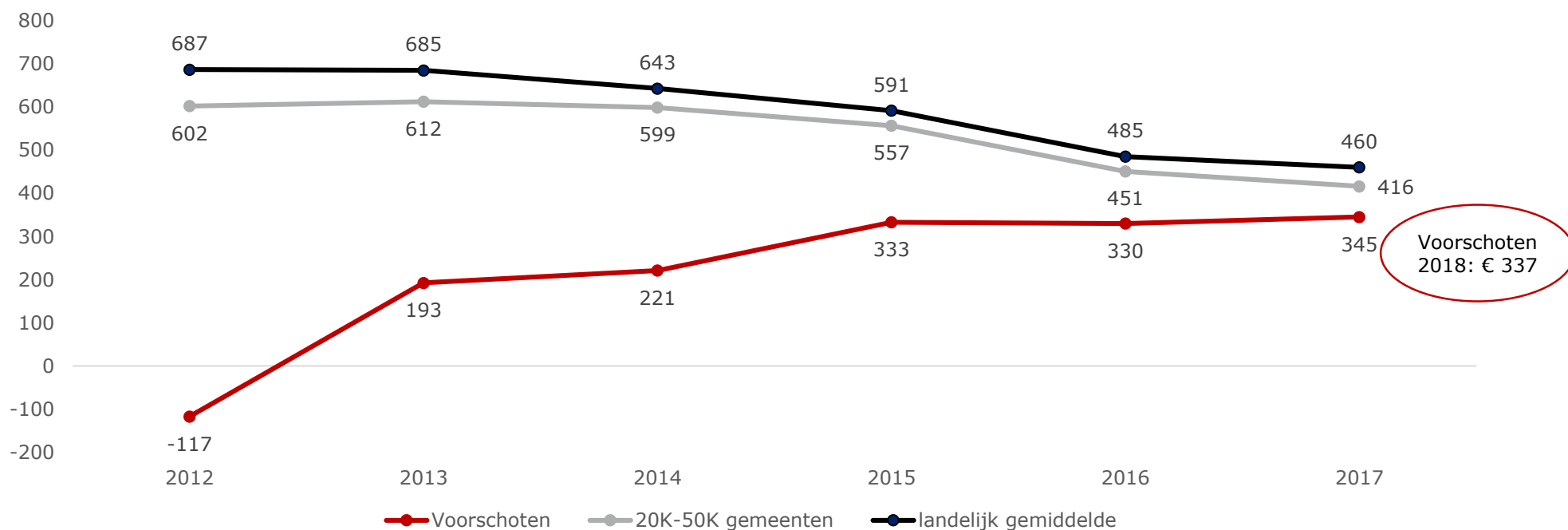
Wij constateren verschillen in de berekening van deze indicator. Bij de berekening dient de balanswaarde gehanteerd te worden in plaats van de boekwaarde van de grondexploitaties. Het verschil betreft de getroffen verliesvoorzieningen. Hierdoor worden hogere percentages opgenomen in de jaarrekening 2017/2018 en de begroting 2019.

Advies:

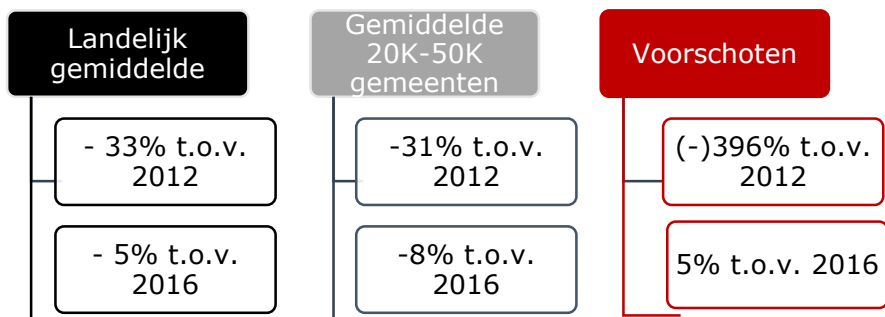
1. Geef per kengetal in de tabel middels kleurtjes aan of er sprake is van een voldoende, matig of onvoldoende waarde op basis van de normen van de VNG en op basis van de door de gemeenteraad geformuleerde signalerings- of streefwaarde.
2. Geef in de begroting ook de ontwikkeling weer t/m 2023 op basis van de geprognosticeerde balans.

D. Grondexploitatie

Voorraad grond per inwoner

Voorraad grond per inwoner 2017

D. Grondexploitatie

Berekening kengetal grondexploitatie

Conclusie

Gezien het feit dat de portefeuille met actieve grondvoorraden van de gemeente overzichtelijk is met 1 grondcomplex en de verwachte afname van de balanswaarde de komende jaren geeft deze indicator geen aanleiding voor extra aandacht vanuit de financiële sturing gezien. Dat betekent niet dat de risico's en de afwikkeling van de grondexploitatie Duivenvoorde Corridor niet bewaakt hoeft te worden.

E. Lokale lasten

Berekening belastingcapaciteit

Definitie:

De toelichting op de Regeling van BZK op deze indicator is als volgt:

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval landelijk gemiddelde tarieven.

Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing).

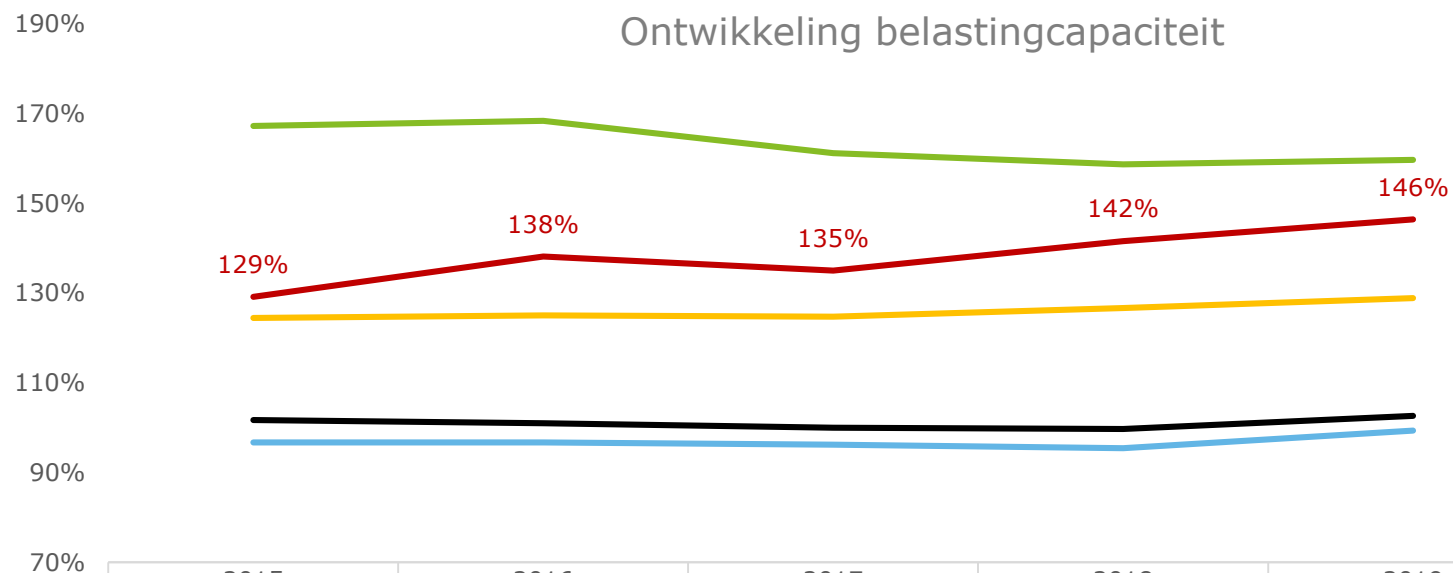
De mate waarbij een tegenvaller kan worden bijgestuurd, wordt ook wel de wendbaarheid van de begroting genoemd. Wanneer een gemeente te maken heeft met een hoge schuld en de structurele lasten hoger zijn dan de structurele baten en de woonlasten al relatief hoog zijn, dan is er minder ruimte om te kunnen bijsturen.

Kengetal belastingcapaciteit

	SOLL	IST
2017 o.b.v. Jaarrekening 2017	135%	135%
2018 o.b.v. Jaarrekening 2018	142%	141%
2019 o.b.v. Begroting 2019	146%	147%

E. Lokale lasten

Berekening belastingcapaciteit

	2015	2016	2017	2018	2019
Leidschendam-Voorburg	97%	97%	96%	95%	99%
Oegstgeest	124%	125%	125%	127%	129%
Voorschoten	129%	138%	135%	142%	146%
Wassenaar	167%	168%	161%	159%	160%
landelijk gemiddelde	102%	101%	100%	100%	103%

Om deze indicator uit te rekenen hebben wij gebruik gemaakt van de openbaar beschikbare informatie van Coelo.

E. Lokale lasten

Berekening belastingcapaciteit

Bevindingen:

De kleine afrondingsverschillen hebben betrekking op het gebruik van COELO voor de woonlasten per gemeente en het landelijk gemiddelde (t-1).

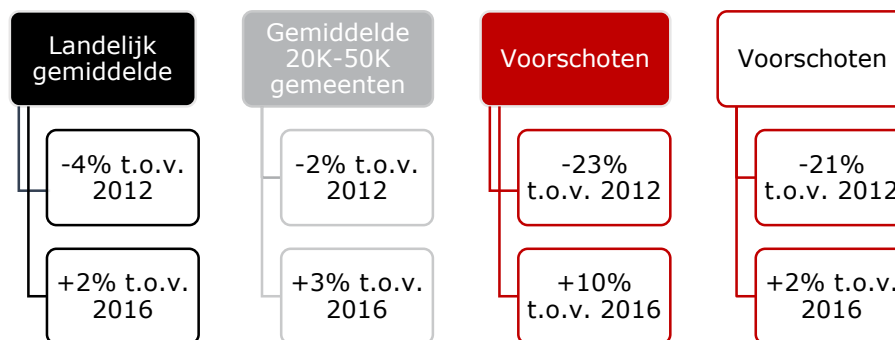
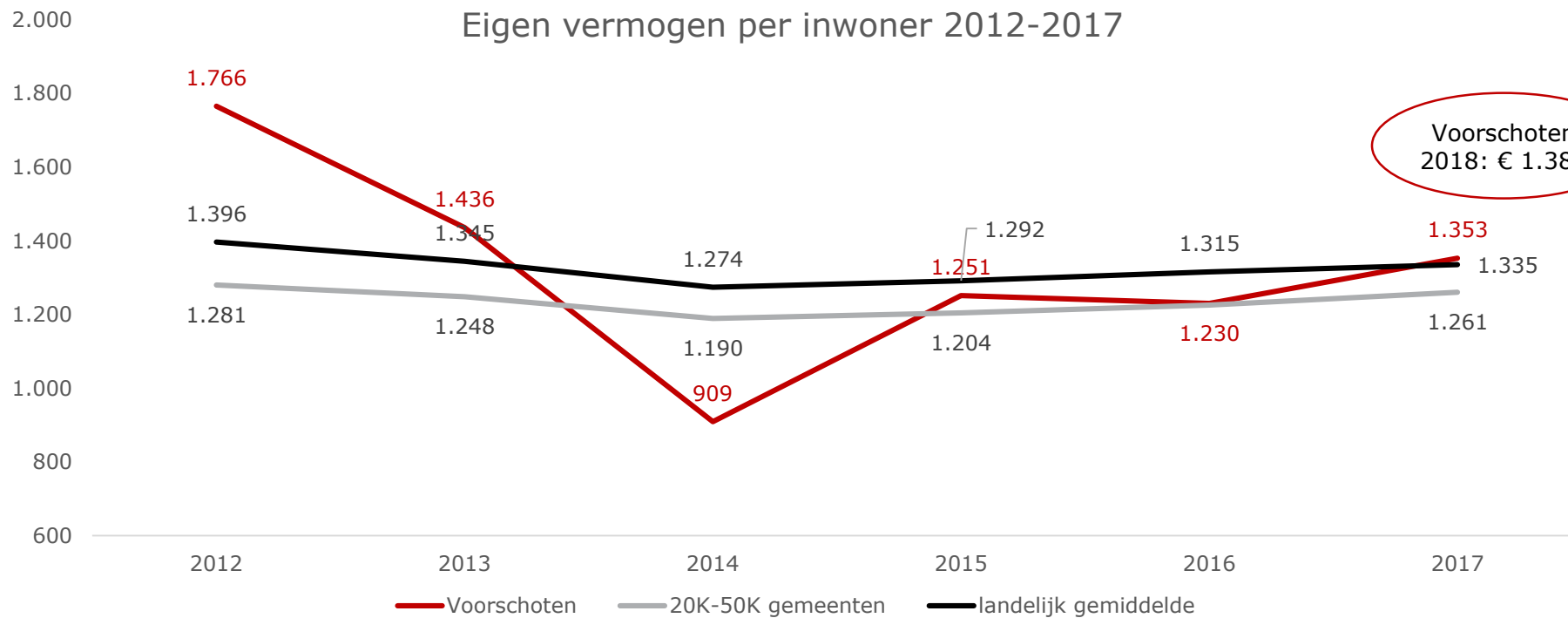
Advies:

Geef per kengetal in de tabel middels kleurtjes aan of er sprake is van een voldoende, matig of onvoldoende waarde op basis van de normen van de VNG.

Conclusie

De belastingcapaciteit van Voorschoten is hoog als deze wordt afgezet tegen het landelijk gemiddelde. Zowel voor rioolheffing en afvalstoffenheffing geldt dat er nauwelijks kansen zijn om de tarieven te verhogen, omdat deze zo goed als kostendekkend zijn. Het OZB-tarief voor woningen ligt ook hoger dan het landelijk gemiddelde. Het instrument om de lokale belastingen te gebruiken om de financiële positie van de gemeente te verbeteren is beperkt te gebruiken.

F. Weerstandsvermogen

F. Weerstandsvermogen

Berekening reservepositie

Samenvatting:

De reservepositie van de gemeente Voorschoten is vanaf 2012 per saldo verslechterd. Vanaf 2014 is er weer een stijgende tendens zichtbaar. Het eigen vermogen per inwoner aan het einde van 2017 ligt op het landelijk gemiddelde. De solvabiliteitsratio van de gemeente Voorschoten (37%) is iets gunstiger dan het landelijk gemiddelde (31%).

De oorzaak hiervan ligt in het feit dat het balanstotaal gemiddeld lager is dan het landelijk gemiddelde. Hierdoor komt de solvabiliteitsratio gunstiger uit ten opzichte van het landelijk gemiddelde dan de indicator eigen vermogen per inwoner.

Voor wat betreft de solvabiliteit (eigen vermogen/ totaal vermogen) komt Voorschoten uit op nummer 157. Waarbij nummer 1 de hoogste solvabiliteit heeft.

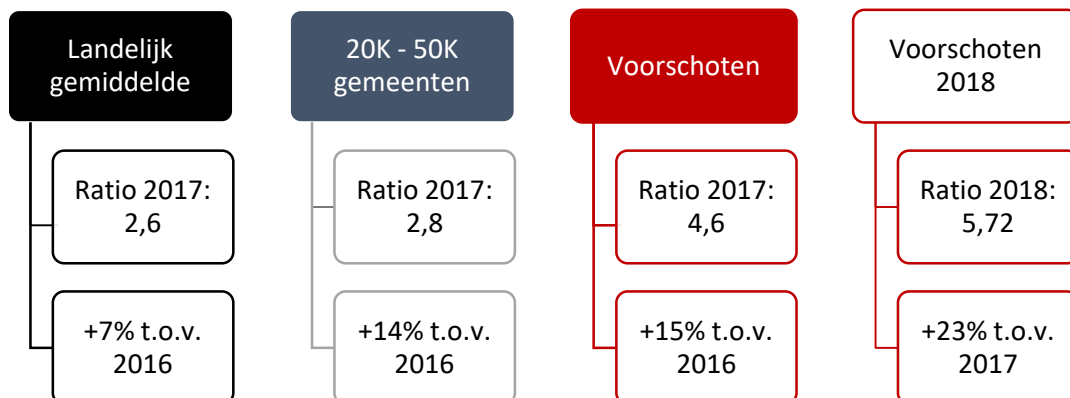
Conclusie:

De reservepositie kwalificeert zich als neutraal. Het eigen vermogen per inwoner komt ongeveer uit op het landelijk gemiddelde en de solvabiliteitsratio ligt iets hoger dan het landelijk gemiddelde.

F. Weerstandsvermogen

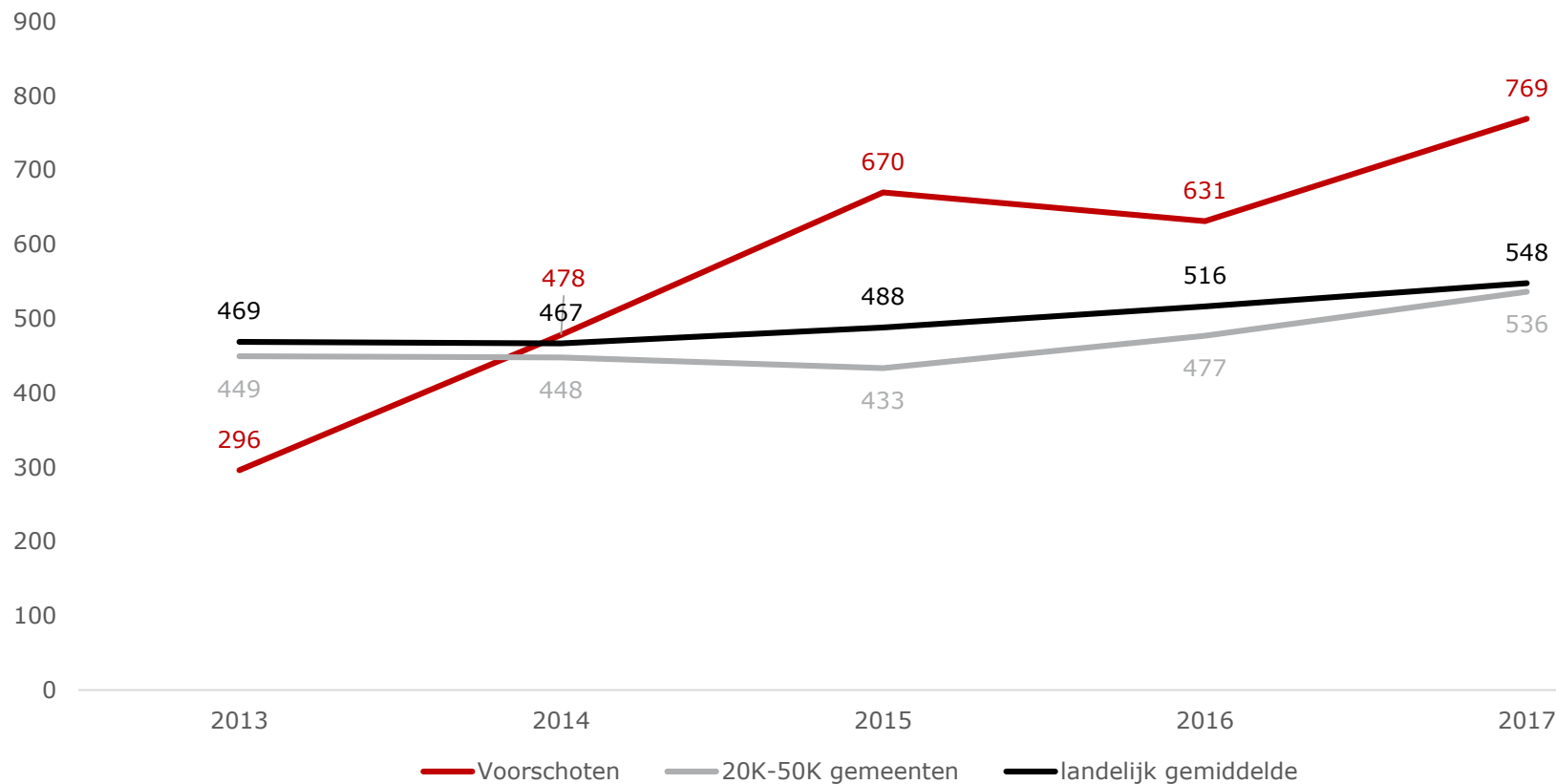
(x € 1.000)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	B 2019
Weerstandscapaciteit (WC)	4.985	7.300	11.939	16.853	15.915	19.472	22.754	19.181
Risicoprofiel (RP)	1.768	1.947	3.070	5.179	3.950	4.197	3.975	4.098
Ratio WC/RP	2,82	3,75	3,89	3,25	4,03	4,64	5,72	4,68

De verantwoorde ratio weerstandscapaciteit ligt met 4,6 ruim boven het landelijk gemiddelde. Op de volgende pagina's onderzoeken wij hoe de berekening van de weerstandscapaciteit zich verhoudt ten opzichte van de referentiegemeenten.

F. Weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit per inwoner 2013-2017

Voorschoten
2018: € 899

F. Weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit

Bevindingen:

De andere gemeenten rekenen de volgende onderdelen wel toe aan het beschikbare weerstandsvermogen:

1. Bestemmingsreserves worden wel betrokken in het weerstandsvermogen, deze hebben betrekking op het sociaal domein en de grondexploitaties. De gerelateerde risico's zijn dan ook opgenomen in het risicoprofiel.
2. Onbenutte belastingcapaciteit. Het betreft hier de (structurele) ruimte die belastingverhogen biedt. De omvang hiervan wordt veelal berekend door de ruimte tot aan 120% van het gemiddelde landelijke OZB-tarief te hanteren.

De omvang van het beschikbare weerstandsvermogen ligt ruim boven het landelijk gemiddelde. De uitgangspunten bij de berekening van het beschikbare weerstandsvermogen zijn behoudend voor de gemeente Voorschoten.

Ratio weerstandscapaciteit per 2022 wordt in de begroting 2019 niet weergegeven. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt door de gemeente Voorschoten gevormd door de concernreserve en de reserve weerstandsvermogen. De geraamde omvang van deze 2 reserves bedraagt aan het einde van 2022: € 22,1 miljoen.

Conclusie:

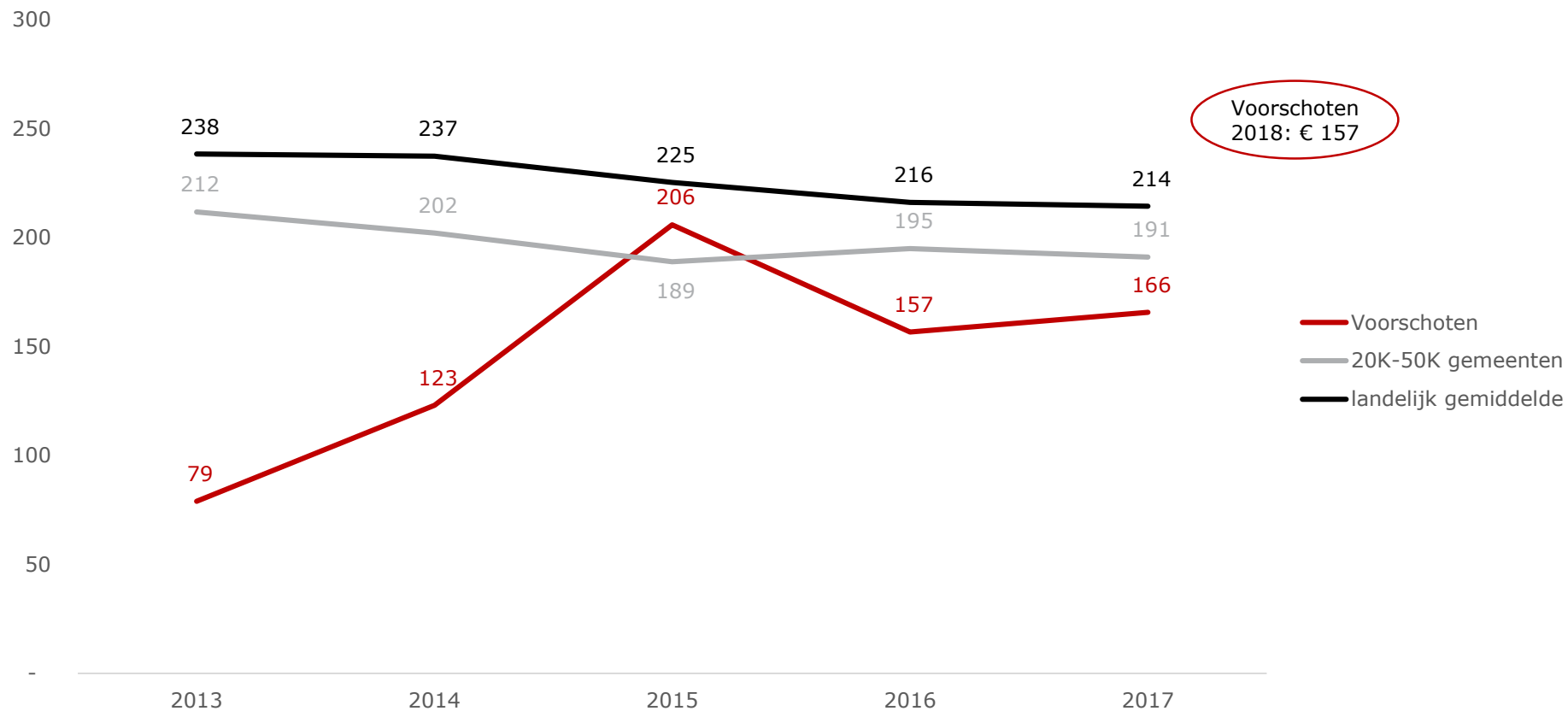
De ratio weerstandscapaciteit aan het einde van 2017 van 4,6 is gunstig ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De uitgangspunten bij de berekening van het beschikbare weerstandsvermogen is behoudend.

Bij een gelijkblijvend risicoprofiel ten opzichte van 2018 van € 4,9 miljoen zal de ratio weerstandscapaciteit ruim boven de streefratio van 1,4 uitkomen op 4,5.

F. Weerstandsvermogen

Berekening risicoprofiel

Risicoprofiel per inwoner

G. EMU-saldo

Berekening EMU-saldo

EMU-saldo: Het EMU-saldo geldt binnen de Europese Unie als een indicator om de gezondheid van de overheidsfinanciën te kunnen bepalen. Dit cijfer geeft aan of een overheid een overschot of een tekort heeft. Gemeenten moeten dit cijfer in hun begroting opnemen omdat het Rijk een verplichting heeft naar Europa. Het EMU saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente op basis van transacties binnen een begrotingsjaar. Het CBS stelt het berekeningsmodel beschikbaar.

G. EMU-saldo

Bedragen x € 1.000		2017	2018
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	3.236	920
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	1.996	2.276
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	2.031	4.044
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	10.106	2.262
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overige, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	430	394
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:		
	Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0
8	Baten bouwgrondexploitatie:		
	Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0
9	Lasten op balanspost voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	1.535	1.458
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0
Berekend EMU-saldo		-3.947	3.895

G. EMU-saldo

Bedragen x € 1.000		2019	2020	2021	2022
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.296	-136	-157	-476
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.635	2.601	2.959	2.991
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	1.237	1.359	1.482	1.482
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	4.000	4.000	4.000	3.237
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overige, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	3.277	444	214	146
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	7.931	2.032	2.032	1.753
9	Lasten op balanspost voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	1.657	1.465	1.491	895
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten				
Berekend EMU-saldo		1.574	-53	611	1.473

G. EMU-saldo

Algemeen:

2017:

De referentiewaarde voor de gemeente Voorschoten bedraagt € 1.982.000. Dit wordt berekend door 3,79% te nemen van het begrotingstotaal (incl. reservemutaties). Voor 2017 overschrijdt de gemeente deze referentiewaarde.

2018:

Voor 2018 is een overschot gerealiseerd van € 3.895.000. In de primaire begroting 2018 werd nog uitgegaan van een tekort van € 1.400.000. Het verschil heeft betrekking op het gerealiseerde exploitatiesaldo van baten en lasten (vóór bestemming van reserves).

Begroting 2019-2022:

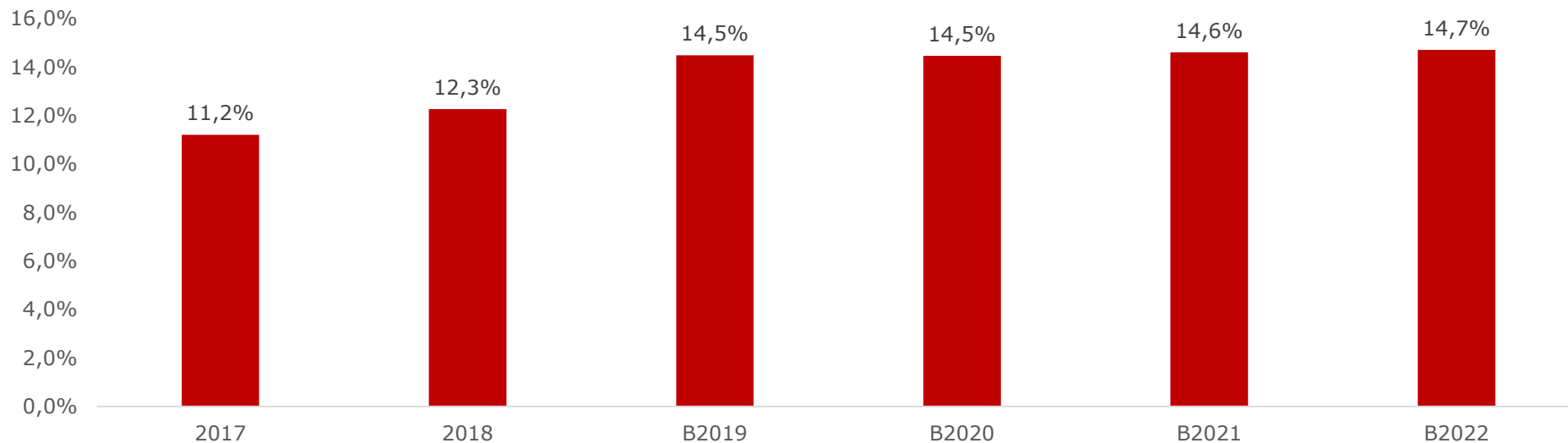
De EMU-saldi voor de komende jaren blijven binnen de referentiewaarden.

Conclusie:

Op basis van bovenstaande kwalificeren wij deze indicator op basis van bovenstaande op gunstig. Hierbij hebben wij voornamelijk gekeken naar de verwachting van de ontwikkeling van het EMU-saldo de komende jaren.

H. Overhead

Overhead in percentage van de exploitatie

Landelijk gemiddelde

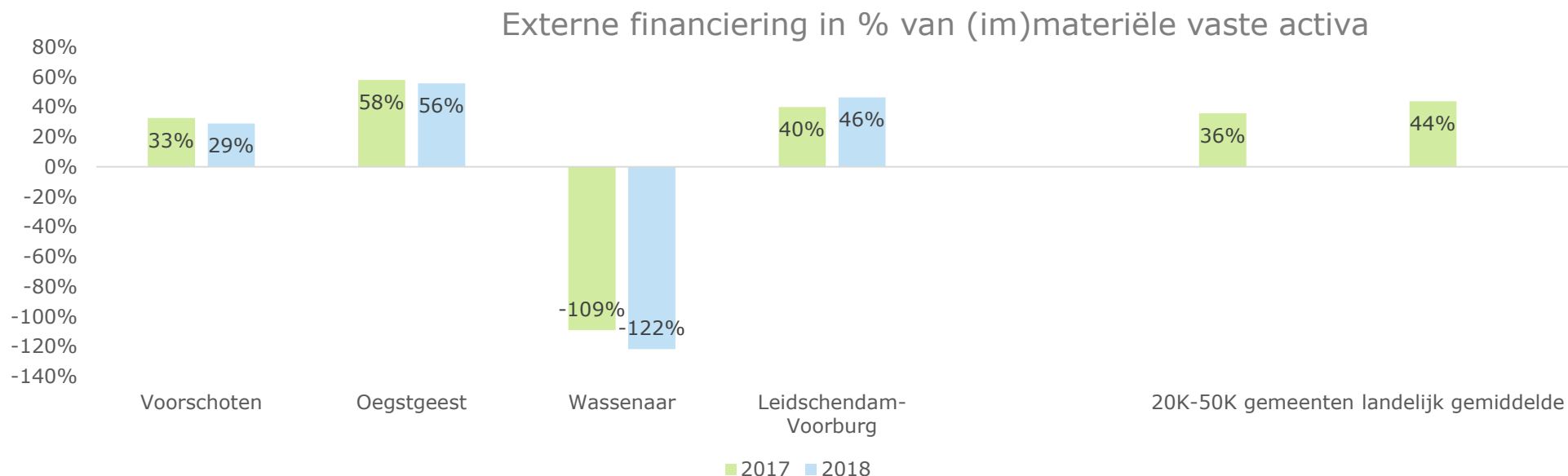
10%

Gemiddelde 20K-50K gemeenten

11%

Het percentage overhead laat de komende jaren een stijging zien in de begroting. Uit de toelichting in de begroting 2019 wordt dit toegeschreven aan toegenomen bijdrage aan de GR Werkorganisatie Duivenvoorde.

I. Aanwending externe financiering

Het percentage ligt lager dan de referentiegroep van gemeenten met 20K-50K inwoners en het landelijk gemiddelde. Dat betekent dat de gemeente minder externe financiering heeft aangetrokken om de investeringen te financieren. Deze investeringen zijn dus in het verleden met eigen middelen gefinancierd.

I. Aanwending externe financiering

Berekening kengetal externe financiering

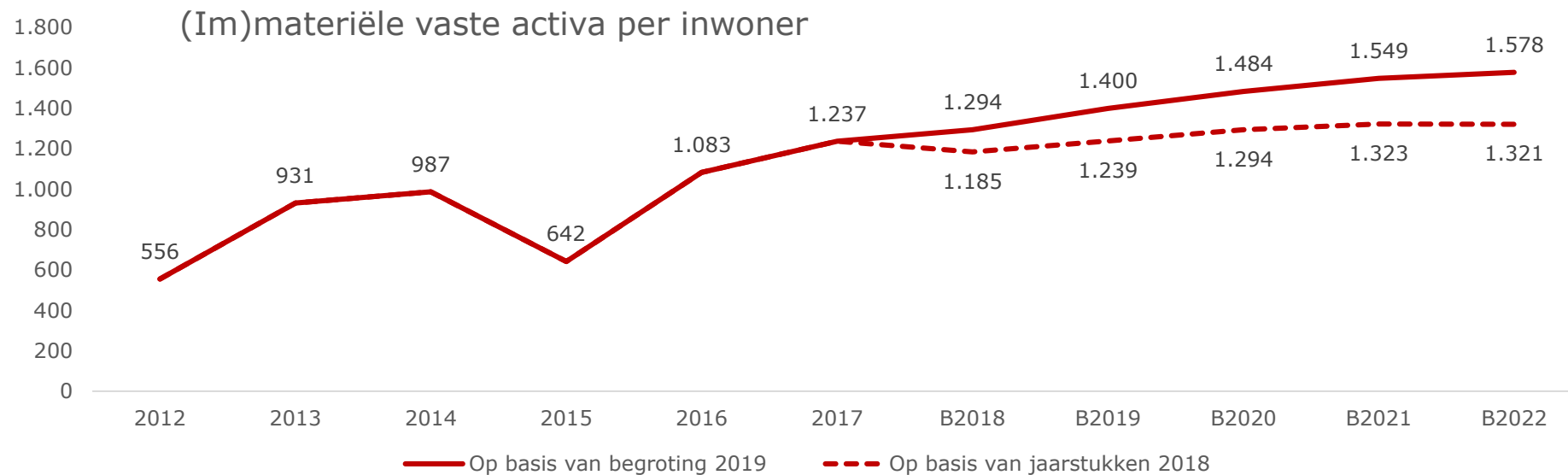
Samenvatting:

De externe financiering in percentage uitgedrukt van (im)materiële vaste activa ligt lager dan de referentiegroep van gemeenten met 20K-50K inwoners en het landelijk gemiddelde. Dat betekent dat de gemeente minder externe financiering heeft aangetrokken om de investeringen te financieren. Deze investeringen zijn dus in het verleden met eigen middelen gefinancierd. Hierdoor is er meer flexibiliteit in de begroting als gevolg van lagere kapitaallasten.

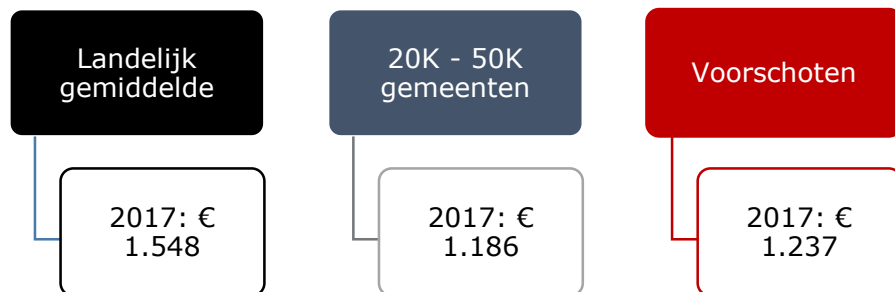
Conclusie:

Neutraal. Landelijk gezien staat de gemeente Voorschoten op nummer 197 en valt binnen de bandbreedte van 153-228 voor kwalificatie neutraal.

J. Te dekken kapitaallasten (investerings)

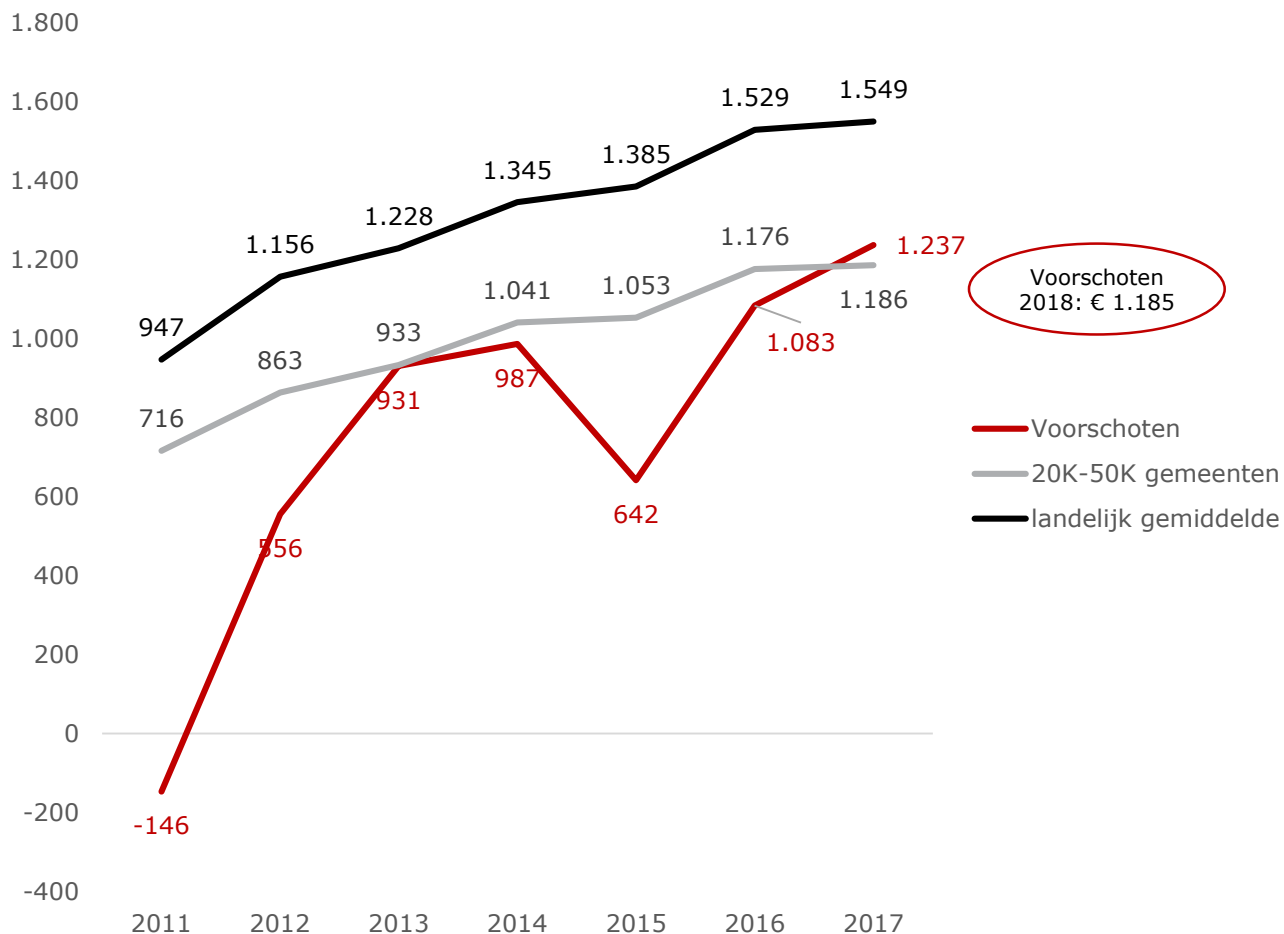

De (im)materiële vaste activa per inwoner ligt onder het landelijk gemiddelde en de verwachting is dat deze indicator ook de komende jaren onder het landelijk gemiddelde blijft.

J. Te dekken kapitaallasten (investerings)

Ontwikkeling kapitaallasten doorgeschoven naar de toekomst per inwoner 2012-2017

Voorschoten

- 2012-2017: + 123%
- 2016-2017: + 14%

Landelijk gemiddelde

- 2012-2017: + 34%
- 2016-2017: + 1%

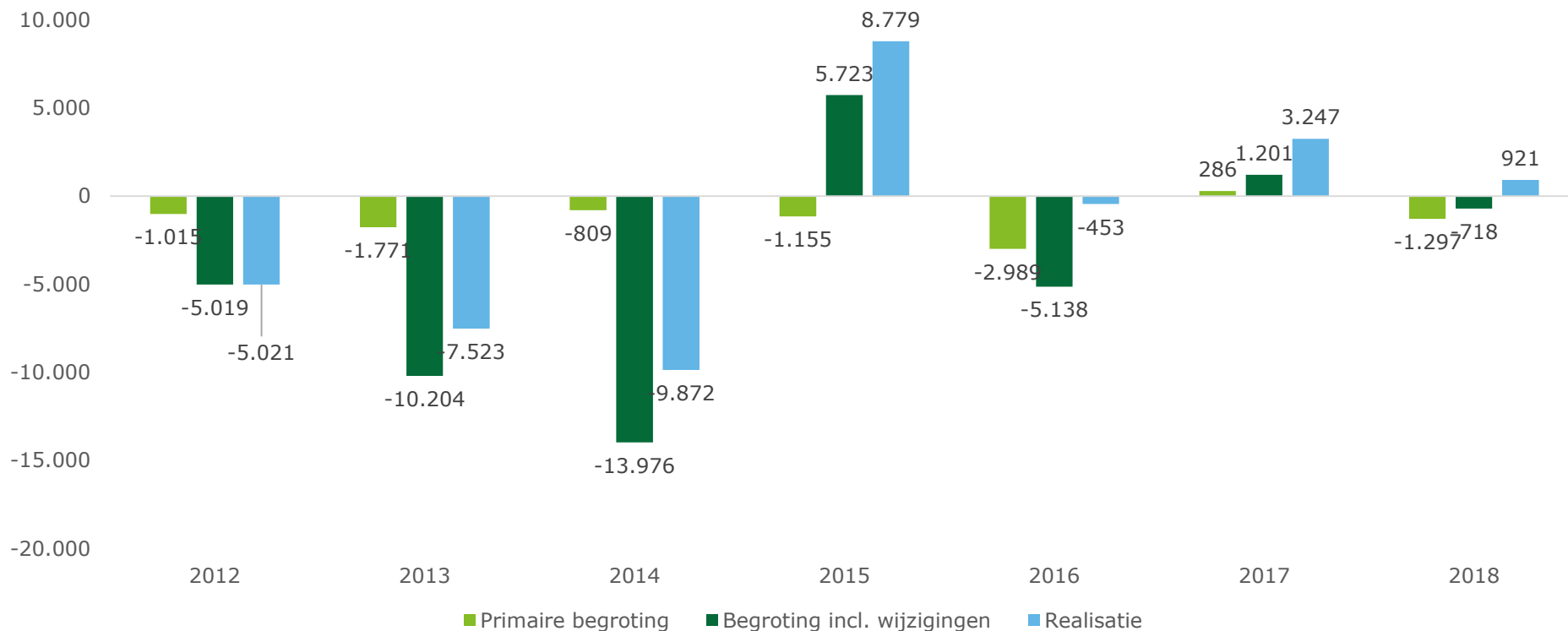
20K-50K gemeenten

- 2012-2017: + 37%
- 2016-2017: + 1%

Kapitaallasten doorgeschoven naar de toekomst:
(Im)materiële vaste activa -/-
eigen vermogen

K. Realiteit begroting

Saldo van baten en lasten

Het gerealiseerd saldo van baten en lasten is vanaf 2013 structureel positiever uitgevallen dan de begroting na wijziging.

L. Rentelasten

Renteresultaat 2017

Renteresultaat 2017	Begroting		rekening	verschil
	primitief	Gewijzigd		
Rente liquiditeitssaldo	-79.444	-24.944	-5.575	19.369
Rentevergoeding verstrekte geldleningen	295.346	325.257	296.826	-28.431
Rentevergoeding aangetrokken geldleningen	-800.828	-730.828	-693.384	37.444
Rentevergoeding grondexploitaties	252.030	252.030	261.119	9.089
Rentebijdriving vz. grondexploitaties	-252.030	-252.030	-261.119	-9.089
Renteresultaat	-584.926	-430.515	-402.133	28.382

L. Rentelasten

Berekening rentelasten

Bevindingen:

Uit de toelichting van de jaarstukken 2017 in de paragraaf financiering wordt het verschil van 28K als voordelig renteresultaat gekwalificeerd. Het betreft hier het verschil tussen de werkelijke rentelast en de begrote rentelast.

Advies:

Wij adviseren om het renteschema uit de notitie rente van de commissie BBV te gebruiken om inzicht te geven in: De rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend aan investeringen, grondexploitaties en projecten. Hierdoor wordt ook eenvoudiger zichtbaar of het renteresultaat te veel afwijkt (> 25%) ten opzichte van het totaal aan taakvelden toe te rekenen rente, waardoor nacalculatie noodzakelijk is.

Conclusie:

Op basis van bovenstaande kwalificeren wij de indicator rente op gunstig.

M. Begroting 2019-2022

Bedragen x 1 mln.	2017 (w)	2018 (w)	B2019	B2020	B2021	B2022
Resultaat van baten en lasten (voordelig = positief)	3.247	921	-1.296	-137	-157	-476
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	707	975	1.299	736	905	796
Begrotingssaldo na bestemming (voordelig = positief)	3.954	1.896	3	599	748	320
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	2.184	1.700	-88	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	1.770	196	91	599	748	320
Structureel evenwicht?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Structureel evenwicht gerealiseerd afgelopen 2 jaar en uit de prognose 2019-2022 blijkt ook een structureel evenwicht.